ZAMONAVIY DINSHUNOSLIKDA BIBI MARYAMGA OID TADQIQOTLARNING O‘RNI VA AHAMIYATI

Shaxavutdinova Maxsuma Nurillayevna
O‘zbekiston xalqaro islomshunoslik akademiyasi

Qabul qilindi: 03.11.2025
Ko‘rib chiqildi: 04.11.2025
Tasdiqlandi: 05.11.2025

Annotatsiya. Mazkur tezisda zamonaviy dinshunoslikda Bibi Maryam (Maryam binti Imron) shaxsiga bag‘ishlangan ilmiy tadqiqotlarning yo‘nalishlari, mazmuni hamda ularning dinlararo muloqotdagi o‘rni tahlil qilinadi. Bibi Maryam shaxsi islom, xristianlik va yahudiylik dinlari o‘rtasida tarixiy hamda ilohiy bog‘lovchi ramz sifatida qaraladi.

Kirish. Zamonaviy dinshunoslikda ayol shaxslarga oid tadqiqotlar soni va ahamiyati yildan-yilga ortib bormoqda. Shulardan eng e’tiborlilardan biri — Qur’on va Injilda alohida o‘rin tutgan Bibi Maryam siymosidir. U nafaqat ilohiy, balki madaniy, ijtimoiy va gender kontekstda ham muhim timsol sanaladi.

Islom an’analarida Maryamning Allohga bo‘lgan sadoqati, pokligi va iymoni e’tirof etiladi. Xristianlikda esa u “Xudoning onasi” (Theotokos) sifatida ulug‘lanadi. Mazkur o‘xshashlik va tafovutlar zamonaviy dinshunoslik tadqiqotlari uchun dolzarb mavzu bo‘lib qolmoqda.

Asosiy qism

1. Maryam shaxsining ilohiy va tarixiy talqinlari

Islom, xristianlik va yahudiylik manbalarida Maryam shaxsi turlicha, ammo o‘zaro bog‘liq tarzda talqin etiladi. Islomda, Qur’onning “Oli Imron”, “Maryam” va “Anbiyo” suralarida Maryamning pokligi, mo‘’jizaviy farzand (Iso alayhissalom) tug‘ishi, sabr va iymon timsoli sifatida keltiriladi. Xristianlikda Injil Maryamni najot tarixining markaziy ayoli sifatida ko‘rsatadi.

Yahudiy manbalarida esa Maryam obraziga nisbatan tarixiy yondashuv mavjud bo‘lib, u diniy bahslarning bir qismi sifatida ko‘riladi. Shu tariqa, Bibi Maryam diniy tarixda uchta asosiy ilohiy an’anani bog‘lovchi umumiy ramz sifatida maydonga chiqadi.

2. G‘arb va Sharq dinshunosligida Maryam talqinlari

So‘nggi yillarda G‘arb va Sharq olimlari tomonidan olib borilayotgan tadqiqotlarda Maryam timsoli Qur’on va Injil o‘rtasidagi umumiy g‘oyalarni yoritishda muhim rol o‘ynaydi. Masalan, Schimmel (1997) o‘z asarida Maryamni islomiy mistitsizmda “ruhiy poklik va iymon namunasi” sifatida talqin etadi. Asad (1980) esa Qur’on tafsirida Maryamni “ilohiy ilhom va iymonning timsoli” sifatida ko‘rsatadi.

O‘zbekiston olimlari ham bu borada faol tadqiqotlar olib bormoqda. Karimov (2023) o‘z maqolasida Maryam siymosini islom manbalarida o‘rganib, uning Qur’oniy model sifatida ayollarga ilhom manbai ekanini ta’kidlaydi.

3. Dinlararo muloqot va madaniy ahamiyati

Maryam siymosi nafaqat diniy, balki madaniyatlararo totuvlik ramziga aylangan. Uning hayoti, sabr va pokligi g‘oyalari musulmon va nasroniy ayollar o‘rtasida o‘zaro hurmatni kuchaytiradi. Shu bois, Maryam haqidagi tadqiqotlar dinlararo muloqotda muhim ilmiy va ijtimoiy vosita sifatida qaraladi.

O‘zbekiston va boshqa musulmon davlatlarda olib borilayotgan zamonaviy tadqiqotlar ayollarning diniy rolini qayta baholash, ularning ijtimoiy mavqeini Qur’oniy manbalar orqali mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Xulosa

Zamonaviy dinshunoslikda Bibi Maryam haqidagi tadqiqotlar dinlararo bag‘rikenglik, ayol sha’nini ulug‘lash va ilohiy qadriyatlarni targ‘ib etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Maryam timsoli orqali insoniyat birligi, sabr, e’tiqod va poklik g‘oyalari ifoda topadi. Ushbu mavzudagi izlanishlar nafaqat teologik, balki madaniyatlararo muloqot rivojiga ham ijobiy hissa qo‘shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (APA uslubi)

1.Qur’on Karim
2. Injil.
3. Schimmel, A. (1997). Maryam in Islamic Mysticism. Leiden: Brill.
4. Asad, M. (1980). The Message of the Qur’an. London: Dar al-Andalus.
5. Karimov, R. (2023). Maryam siymosi islom manbalarida. Islomshunoslik jurnali.